Stále tristní stav organizace znalecké činnosti v ČR

Still Poor State of Organization of Expert Activities in the Czech Republic

Albert Bradáč*

Vysoké učení technické v Brně, Ústav soudního inženýrství, Brno

Abstrakt

V příspěvku je analyzován stav organizace znalecké činnosti v podmínkách České republiky, zejména ve vztahu k oborům technickým ekonomickým; analyzována je také situace znaleckých ústavů. Demonstrován je dlouhodobý pokles zájmu o znaleckou činnost jak ze strany odborníků – fyzických osob, tak u znaleckých ústavů, zejména vysokých škol a výzkumných institucí. Je proveden rozbor problematiky odměňování znalců a znaleckých ústavů při podávání znaleckých posudků pro orgány veřejné moci při dlouhodobě stagnujících sazbách hodinové odměny.

Klíčová slova: znalec, znalecký ústav, Ministerstvo spravedlnosti, řízení znalecké činnosti, odměňování znalecké činnosti.

Abstract

The contribution analyzes the state of organization and implementation of expert activities in the conditions of the Czech Republic, especially in relation to the fields of technical economics; the situation of expert institutions is also being analyzed. Demonstrated is the long-term decline of interest in expert activity both by experts – natural persons and by expert institutions, especially universities and research institutions. An analysis of the issue of the remuneration of experts and expert bodies in the submission of expert opinions to public authorities at long-term staggered hourly rewards is done.

Keywords: expert, expert institute, Ministry of Justice, management of expert activity, remuneration of expert activity.

Problematika organizace znalecké činnosti, zejména ve vztahu k orgánům veřejné moci, se již stala evergreenem, nicméně autor považuje vzhledem k současnému projednávání nového zákona o znalcích za vhodné aktualizovat některé údaje z předešlých příspěvků. Předchozí stav byl publikován¹⁾; obdobná analýza byla zaslána i paní prof. JUDr. Heleně Válkové, CSc., poslankyni PS PČR a člence mj. podvýboru pro justici a soudní samosprávu. Zaslána byla v březnu 2018 cestou datové schránky také novému předsedovi vlády Ing. Andreji Babišovi; lze jen dodat, že pan předseda vlády na zasláný rozbor nijak nereagoval, na rozdíl od předešlého premiéra Mgr. Bohuslava Sobotky.

V prvé řadě se jedná o permanentně klesající počet znalců a znaleckých ústavů (tab. 1–4, obr. 1–3).

Dalším zajímavým údajem je procento počtu posudků, jež znalci zpracovávají pro orgány veřejné moci, pro občany a pro ostatní

zadavatele. Data pro porovnání jsou z roku 1999 (tab. 5, obr. 4) a v další části ze statistiky Ministerstva spravedlnosti 2016 (tab. 6, obr. 5).

Jednou z příčin poklesu zájmu o činnost znalců jsou jistě odměny znalců za posudky pro orgány veřejné moci při sazbách z vyhlášky č. 37/1967 Sb. v aktuálním znění z roku 2002 ve výši 100 až 350 Kč za hodinu. Sazba se na první pohled jeví jako dosti vysoká, je však třeba si uvědomit, co všechno je třeba z této odměny hradit, pokud ji porovnáme s OSVČ, resp. co všechno musí hradit z přijaté odměny zaměstnavatel, pokud se jedná o posudek znaleckého ústavu. Jak uvedeno výše, podrobný rozbor byl proveden již dříve; po odpočtu nákladů, jež musí nést z odměny znalec, resp. znalecký ústav, v protikladu s hrubou mzdou zaměstnanců v národním hospodářství, kdy náklady nese zaměstnavatel. Je zřejmé, že i při nejvyšší sazbě na odměnu znalce (resp. zpracovatele znaleckého posudku ústavu) zbývá sotva částka, podobná minimální mzdě, při nižších sazbách je výsledek dokonce záporný (viz tab. 7, obr. 6).

A ani nyní navrhované sazby po odečtení nákladů negarantují přiměřenou částku.

¹⁾ Bradáč, A., Vémola, A., Bradáč, A. Ekonomické a další problémy výkonu znalecké činnosti v ČR. *Soudní inženýrství*, 2017, 28(2–3), s. 156–165.
Bradáč, A. K současnému stavu znalecké činnosti v ČR. *Soudní inženýrství*, 2017, 28(2–3), s. 68–76.

Občas se v médiích objevují pochybnosti o morální úrovni znalců. Podle statistiky Ministerstva spravedlnosti za rok 2015 bylo znalcům uloženo:

- 34 pokut za přestupky, tj. z celkového počtu znalců 0,34 %,
- 5 výstrah, tj. 0,05 %.

Za trestný čin podle § 346 trestního zákoníku (Křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek) bývá ročně odsouzeno okolo 180 osob, převážně ovšem za křivou výpověď.

Otázkou zůstává také vysoký věk znalců – fyzických osob. Z grafu na obr. 8 je zřejmé vysoké stáří znalců – analytiků silničních nehod, členů EVU – Evropské společnosti pro výzkum a analýzu nehod, z.s. Obdobné hodnoty vykazuje členská základna Asociace znalců a odhadců ČR, z.s. resp. České komory odhadců majetku, z.s. Data o stáří všech znalců ČR autorovi bohužel Ministerstvo spravedlnosti neposkytlo, přestože jiná osobní data znalců nevyžadoval – jen anonymně stáří.

V současné době se v Parlamentu projednává (již pokolikáté!) pokus o nový zákon o znalcích (snad se konečně dočkáme uznání titulu „soudní znalec“). Zůstává otázkou, zda nový zákon negativní

trend v úbytku počtu znalců a znaleckých ústavů zastaví a přinese formální ozdravení organizace znalecké činnosti, nebo jen zvýšení formalismu a byrokratické zátěže.

ZÁVĚREM

Dne 20. 11. 2018 rozhodla vláda zvýšit minimální mzdu od 1. ledna 2019 z částky 12 200 Kč na 13 350 Kč měsíčně. Po přepočtu výše uvedených hodnot dojdeme k tomu, že při stávající maximální sazbě znaleckého za posudky pro orgány veřejné moci 350 Kč/h zbyvá znaleckému ústavu (u znalců jednotlivých obdobně) po odečtení povinných odvodů a reálných provozních nákladů na mzdy špičkových odborníků jen 10 415 Kč (viz obr. 7), tj.

$$\frac{10\,415\text{ Kč}}{13\,350\text{ Kč}} \cdot 100\% = 78\% \text{ minimální mzdy,}$$

resp. při průměrné mzdě k 20. 11. 2018 ve výši 31 851 Kč jen

$$\frac{10\,415\text{ Kč}}{31\,851\text{ Kč}} \cdot 100\% = 33\% \text{ průměrné mzdy.}$$

Tab. 1 Vývoj počtu znaleckých ústavů od roku 2007 do 09/ 2018.
Tab. 1 Development of the number of expert institutes from 2007 to 09/2018.

Druh ústavu / rok	2007	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Změna počet	Změna procent
Ústavy I. oddílu (ústavy specializované na znaleckou činnost)	151	157	163	158	156	127	125	130	135	140	142	-9	-6
Ústavy II. oddílu (vědecké ústavy, vysoké školy ap.)	282	288	279	256	228	190	188	185	182	181	174	-108	-38

Obr. 1 Vývoj počtu znaleckých ústavů od roku 2007 do 09/ 2018.
Fig. 1 Development of the number of expert institutes from 2007 to 09/2018.

Tab. 2 Vývoj počtu znaleckých ústavů I. oddílu od roku 2007 do 09/ 2018 v některých oborech.
Tab. 2 Development of the number of expert departments of the first division from 2007 to 09/2018 in some fields.

Obor	Znalecké ústavy I. oddíl								Změna od r. 2007	Změna od r. 2007 (%)
	2007	2009	2010	2011	2012	2013	2016	2018		
Doprava	11	10	10	10	7	6	7	8	-3	-27
Chemie	2	2	2	1	1	0	0	0	-2	-100
Kybernetika	2	2	3	3	3	4	5	8	6	300
Písmoznalectví	3	2	2	1	1	0	0	0	-3	-100
Projektování	3	3	3	4	4	3	3	3	0	0
Strojírenství	14	15	15	15	12	7	8	11	-3	-21
Školství	1	2	2	2	2	0	1	2	1	100
Školství a kultura	1	2	2	2	2	0	1	2	1	100
Zemědělství	3	3	3	2	1	0	1	1	-2	-67

Znalecké ústavy II. oddílu (vysoké školy, vědecké ústavy)

Obr. 2 Vývoj počtu znaleckých ústavů II. oddílu od roku 2007 do 09/ 2018 v některých oborech.
Fig. 2 Development of the number of expert institutions II. from 2007 to 09/2018 in some fields.

Tab. 3 Vývoj počtu znaleckých ústavů II. oddílu od roku 2007 do 09/ 2018 v některých oborech.
Tab. 3 Development of the number of expert institutions II. from 2007 to 09/2018 in some fields.

Obor	Znalecké ústavy II. oddíl (VŠ a vědecké ústavy)									Změna od r. 2007 (%)
	2007	2009	2010	2011	2012	2013	2016	2018	Změna od r. 2001	
Čistota ovzduší	10	9	9	8	8	8	9	8	-1	-10
Doprava	22	21	20	19	14	7	8	8	-14	-64
Ekonomika	41	40	40	39	34	28	25	26	-15	-37
Elektronika	9	9	9	8	4	2	2	3	-6	-67
Elektrotechnika	15	15	14	10	9	7	6	6	-9	-60
Geodzie a kartografie	5	5	5	5	4	4	2	2	-3	-60
Chemie	30	29	29	26	23	21	19	20	-10	-33
Kybernetika	15	15	14	10	7	6	6	6	-9	-60
Ochrana přírody	21	21	21	22	19	15	15	14	-7	-33
Projektování	13	10	9	9	5	4	4	5	-8	-62
Stavebnictví	27	25	24	23	16	13	14	15	-13	-48
Strojírenství	29	26	26	24	20	14	13	12	-16	-55
Školství	36	37	36	32	32	30	30	30	-6	-17
Vodní hospodářství	15	16	16	15	11	9	9	9	-6	-40
Zdravotnictví	72	70	69	63	56	42	40	36	-35	-49
Zdravotnictví – ochrana veřejného zdraví	15	16	15	12	6	1	1	1	-14	-93
Zemědělství	40	40	40	34	31	26	24	24	-16	-40

Tab. 4 Vývoj počtu znalců – fyzických osob od roku 2007 do 09/ 2018.
Tab. 4 Development of the number of experts – natural persons from 2007 to 09/2018.

Počet znalců – fyzických osob v ČR											
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2015	2016	2017	2018
Celkem znalců (fyzických osob)	10 992	10 791	10 627	10 377	10 158	9 978	9 865	9 620	9 220	8 965	8 634
V procentech roku 2007	100	98	97	94	92	91	90	88	84	82	79

Obr. 3 Vývoj počtu znalců – fyzických osob od roku 2007 do 09/ 2018.
Fig. 3 Development of the number of experts from 2007 to 09/2018.

Tab. 5 Počty znaleckých posudků určených pro orgány veřejné moci po přepočtu celkem (1999).
 Tab. 5 Numbers of expert opinions intended for public authorities after total conversion (1999).

Obor	Celkem posudků pro			Celkem % pro		
	Orgány veřejné moci přímo a nepřímo	Práv. osoby a OSVČ	Občany	Orgány veřejné moci přímo a nepřímo	Práv. osoby a OSVČ	Občany
Psychiatrie	25 111	27	58	99,7	0,1	0,2
Doprava silniční a městská	2 656	81	53	95,2	2,9	1,9
Oceňování věcí movitých	26 818	3 176	3 185	80,8	9,6	9,6
Oceňování nemovitostí	203 820	38 719	50 816	69,5	13,2	17,3
Oceňování motorových vozidel	30 023	17 491	5 947	56,2	32,7	11,1
Ostatní obory	40 732	6 418	6 491	75,9	12,0	12,1
Celkem	329 161	65 912	66 550	71,3	14,3	14,4

Obr. 4 Počty znaleckých posudků určených pro orgány veřejné moci po přepočtu celkem (1999).
 Fig. 4 Number of expert opinions for public authorities after total recalculation (1999).

Tab. 6 Počty znaleckých posudků podle objednatelů – data MSp z roku 2016.
 Tab. 6 Numbers of expert opinions by client – MSP data from 2016.

Objednatel	Státní orgány	Občané	Ostatní právnické osoby a OSVČ	Celkem
Počet znaleckých posudků ČR 2016	85 130	75 869	90 268	251 267
Procent	34 %	30 %	36 %	100 %

**Objednatelé znaleckých posudků dle statistiky
Ministerstva spravedlnosti 2016**

Obr. 5 Počty znaleckých posudků podle objednatelů – data MSp z roku 2016.
Fig. 5 Numbers of expert opinions by client – MSP data from 2016.

Tab. 7 Odvody z hrubé mzdy zaměstnance.
Tab. 7 Payments of the gross wage of the employee.

Poměrnou část z hrubé mzdy zaměstnance odvádí:	Zaměstnavatel	Zaměstnanec
Odvod na:		
Nemocenské pojištění	2,30 %	0,00 %
Důchodové pojištění	21,50 %	6,50 %
Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	1,20 %	0,00 %
Celkem	25,00 %	6,50 %
Zdravotní pojištění	9,00 %	4,50 %
Zákonné pojištění odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání, dle profese – zpravidla	0,42 %	0,00 %
Celkem	34,42 %	11,00 %

Rozdělení výnosů zaměstnavatele

Obr. 6 Rozdělení příjmů u zaměstnavatele (přibližně na VŠ).
Fig. 6 Income distribution at employer (approximately at university).

Obr. 7 Porovnání hrubých mezd v ČR se znaleckými sazbami podle vyhlášky č. 37/1967 Sb. po odpočtu zákonných odvodů a nutných nákladů při podávání znaleckých posudků pro orgány veřejné moci.

Fig. 7 Comparison of gross wages in the Czech Republic with expert rates according to Decree No. 37/1967 Coll. after deduction of statutory deductions and the necessary costs for the submission of expert opinions to public authorities.

Věk znalců - členů EVU (Evropské společnosti pro výzkum a analýzu silničních nehod) v ČR

Obr. 8 Věk znalců – členů EVU – NS v ČR.

Fig. 8 Age of Experts – members of EVU in the Czech Republic.

Správná citace:

BRADÁČ, A. Stále tristní stav organizace znalecké činnosti v ČR. *Soudní inženýrství*, 2018, 29(4), 56–62.

DOI: <http://dx.doi.org/10.13164/SI.2018.4.56>. ISSN 1211-443X.